

Slovenski Pravniki.

Leto XVII.

V Ljubljani, 15. marca 1901.

Štev. 3.

Kako pridemo pri pravosodstvu o prestopkih kazenskega zakonika do višje dovršenosti?

Piše K. W.

Podati hočemo nastopno nekaj vodil za pravosodstvo o prestopkih in sicer s praktičnega stališča. Prestopke smatrajo danes osobito višji krogi za zelo važen del pravosodstva, in skrb sodne uprave meri na to, da se tej stroki posvečujejo izkušeni sodniki in tako judikatura povzdigne na ono višino, katero zahteva stvar sama. Tu ne gre samo za gmotne koristi, marveč pomisliti moramo, da se človeške slabosti pokažejo prav na to stran v svoji nepremagljivi sili; čast posameznika se višje ceni, nego vse drugo in po vsej pravici zahteva vsakdo, ki ima priliko priti v dotiko s kazenskim zakonom, da se mu podeli povsem pravica.

Namen tega spisa je, da se v prvi vrsti naši mlajši pravniki seznanijo z judikaturjo o prestopkih, ker se bode njim stopivšim v sodno službo najprej baviti s to važno stroko pravosodstva. A tudi starejši sodniki in drugi organi za pospešitev pravosodstva, odvetniki, notarji i. t. d. najdejo znabiti v naših »ekskurzih« marsikatero dobro zrnice, da je lahko porabijo pri izvrševanju častnega svojega poklica toliko za večji ugled stvari same, kolikor tudi v splošni prid udeležencev. Povdarjajmo naj še, da nabrano gradivo globoko sega v praktično življenje; vzeti so namreč posamezni slučajji iz sodne prakse domačih sodišč in njih važnost se lahko meri po tem, ker so že prekoračili mesto »kritične kontrole« v višji instanci in ker deloma tudi ljubljansko prizivno sodišče samo v njih izreka svoje mnenje, kako se naj prepreči napačna uporaba zakona.

Toda začnimo!

I.

a) Mnogokrat se razsodba pri prestopkih zoper telesno varnost po §-u 411 kaz. zak. tako glasi, da je *A* kriv, ker je okvarjenca *B* nalašč udaril z nekim orodjem na ta ali oni del telesa in mu s tem prizadejal lahke telesne poškodbe. Takšno ustanovljenje dejanskega stanu pa ne zadostuje po smislu §-a 411 kaz. zak., kajti zakon zahteva, da je lahka telesna poškodba za seboj pustila vidne znake in nasledke in je torej potrebno, da se te dejanske okolščine tudi izrazijo v izreku sodbe.

Neko sodišče je tri obtožence obsodilo radi prestopka po §-u 411 kaz. zak., storjenega s tem, da so okvarjenca *B* nalašč napadli, ga topli in mu tako več lahkih telesnih poškodb prizadejali. Niti iz razpravnega zapisnika niti iz razlogov razsodbe pa je bilo posneti, kateri izmed obtožencev je prizadejal okvarjencu *B* bodi si eno ali drugo onih mnogobrojnih lahkih poškodb, katere je imel na životu. Vendar pa je obtoženca po §-u 411 kaz. zak. le moči obsoditi, ako se dokaže, da je on okvarjencu zares tudi prizadejal takšno poškodbo, ki je za seboj pustila vidne znake in nasledke.

Tukaj nikakor ne velja načelo §-a 157 odst. 2. kaz. zak., namreč da že samo položnje roke na okvarjenca zadostuje, da je dotični storilec za telesno poškodbo odgovoren. Mogoče je sicer, da se obsodi več storilcev po §-u 411 kaz. zak. z ozirom na § 5 kaz. zak., ako se tudi ne more dokazati, kateri izmed storilcev je prizadejal okvarjencu bodi si eno ali več telesnih poškodb, vendar je pri tem potrebno, da se takšna sokrivda, ako je dognana, tudi izrazi v razsodbi in njenih razlogih.

b) V nekem slučaju sta bila dva človeka obsojena po §-u 431 kaz. zak., ker sta pri cerkveni slavnosti z žvepljenkami sprožila topiče. V razlogih sodbe se ni omenilo in povdarjalo, zakaj se je iz tega načina streljanja sklepalo, da utegne nastopiti kakšna nevarnost za tuje ljudi. Obsodba bi se pa pač le dala opravičiti iz razlogov, ker sta obtoženca ravnala proti predpisu c. kr. deželne vlade kranjske z dne 6. decembra 1892

št. 15372, št. 21 dež. zak. s tem, da nista prosila dovoljenja pri občinskem uradu, in ker nista ničesar ukrenila za odvrnitev morda preteče nevarnosti.

Po §-u 431 kaz. zak. se naj vsako v §-u 335–337 kaz. z. omenjeno dejanje ali opuščenje kaznuje tudi tedaj, kadar ni nobene škode. Treba je torej že v izreku sodbe povdarjati, da je storilec iz svojega dejanja ali opuščenja že po naravnih, vsakomur lahko umevnih nasledkih i. t. d. mogel sprevideti, da utegne nevarnost za življenje i. t. d. povzročiti ali povečšati. Potemtakem pa ne zadostuje, ako se v sodbi izreče, da je *A* kriv prestopka zoper telesno varnost po §-u 431 kaz. zak., storjenega s tem, da je *B-a* tako od sebe porinil, da je le-ta z glavo »ob zid zadel, ne da bi se pri tem poškodoval«; — marveč treba je sodbo tako formulirati, kakor gori navedeno. Napačno je tudi, ako se dejanje v sodbi označi in potem samo pristavi: »tedaj dejanje povzročil, vsled katerega je bila telesna varnost poškodovanega v nevarnosti« in enako.

c) V neki kazenski stvari se je dejanje ovadenca, ki je na tujem lovišči prijel nastreljenega zajca in si ga prilastil, kvalifikovalo za prestopok goljufije; prav tako tudi v drugem slučaju dejanje ovadenca, ki je na paši vzel do polovice snedenega zajca in ga položil na voz z namenom, da si ga pridrži. — V obeh slučajih se je kazenski zakon krivo uporabil; divjačina, ki se nahaja na tujem lovišči — bodisi živa ali mrtva — je smatrati, da jo poseduje dotični imetnik lovišča, a nikakor je ni moči imeti za izgubljeno stvar; prilastitev takšne divjačine v lastni dobiček je očitno tatvina.

A je bil tuj zaklenjen kovčeg, ki ga je imel v shrambi, siloma odprl in iz njega vzel obleko vredno nad 10 K radi svojega dobička. Takšno dejanje ustanovi hudodelstvo tatvine po §§-ih 171, 174 II. d kaz. zak., vendar je neko sodišče *A-ja* krivo obsodilo samo radi prestopka po §-u 461 kaz. zak.

d) V neki razsodbi se ni navedlo dejanje in njega kaznivost (§ 260 št. 1 in 2 k. pr. r.), ampak samo izreklo, »da je obtoženec nekega dne krompirja za 10 kr. vrednega ukradel.« Pozabilo

se je dalje čisto, da morajo razlogi v smislu §-a 270 k. pr. r. trojno obsegati: *a)* da se ob kratkem, a vendar določno pové, katera dejstva so se za dokazana smatrala; *b)* da se navedejo razlogi za to, in zakaj se druge trditve niso upoštevale in *c)* da se navedejo preudarki, ki so uplivali na razsojo pravnega vprašanja. Potemtakem je proti zakonitim predpisom, ako se v razlogih samo bere: »krivdorek se upira na priznanje obtoženca in izpovedbe prič *C, D* i. t. d.« V tem oziru opozarjamo na pouk v naredbah just. minist. z dne 9. februarja 1880 št. 1693 in dne 15. februarja 1883 št. 1254.

Mnogokrat so v razsodbah radi prestopka po §-u 460 k. z. navedeni v sodnem tenorju paragrafi 172, 173, 175 II. *a* k. z. in še drugi poleg §-ov 171 in 460. V vseh teh slučajih šlo se je samo za tativine, katere, kakor zakon (§ 460) pravi, niso kaznive po predpisih §§ 172—176 k. z. kakor hudodelstvo; torej je čisto nepotrebno, da se v sodbi navajajo gori omenjeni §-i.

e) Zakon zahteva za kaznivost poskusa (§ 8 k. z.) to, da se započne dejanje, ki vodi k pravemu doprinešenju čina, in tako izključuje vse ono, kar ne služi za pripravo in je še kazni prosto. Jasno je torej, da navedba dejanja, s katerim se notranja volja storilčeva prikaže v zunanost, samo ob sebi še ne zadostuje, marveč izraziti je izrecno, da se to dejanje kaže takšno, »ki vodi k pravemu doprinešenju nameravanega kaznivega čina.« Nikakor ni odobravati, ako se v dotičnem delu razsodbe uporablja besedilo: »je vzeti nameraval« ali kaj enakega.

Tudi ta izrek v sodbi je napačen: »*A* je kriv prestopka tativine po §§ 171, 174 II. *l*, 237, 269 in 270 k. z., storjenega s tem in se obsodi po §-u 270 k. z. v zapor« Sodba mora izreči, kakšno dejanje se je storilo, in obsegati vse zakonite znake dotičnega hudodelstva. Obsodba pa se ni izrekla radi prestopka dotičnih paragrafov o hudodelstvih, marveč le radi prestopka po §-u 237 in 269 k. z. Razsodbo bi bilo tako formulirati: »*A* je kriv, da je v tatvinski tovaršiji radi svojega dobička . . . in se obsodi radi tako zakrivljenega prestopka po

§§ 237 in 269 k. z. v smislu § 270 k. z. v kazen . . . « V razlogih bi bilo šele dokazati, da ustanovi dejanje v subjektivnem in objektivnem obziru kako hudodelstvo.

f) Pogostem se dejanje v sodnem izreku napačno kvalifikuje za prestopok po §-u 487 k. z., namesto po §-u 491 k. z., kajti grdenje nasproti zasebnemu obtožitelju, — ako se dokazanim smatra, »da je kradel in goljufal i. t. d.« ne da bi se navajala določena dejstva — vsebuje očitvidno prestopok po §-u 491 k. z.

V nekem slučaju je bil obdolženec obtožen radi besed »slepar, volk, ti si mi požrl par sto goldinarjev« po smislu §-a 487 k. z., a oproščen. Ta od sodnika samega storjena kvalifikacija je napačna; pravilno bi se morale besede tolmačiti za prestopok po §-u 491 k. z. (obdolžitev zaničljivih lastnosti ali sramotenje, ne da bi se navajala gotova dejstva).

Sodišče je obsodilo obtoženca radi inkriminovanih besed: »goljufica, si me za $\frac{1}{4}$ litra vina goljufala« v dvojnem oziru po smislu §§ 496 in po 491 k. z. Pravilno pa je bilo takšno, »v jedni sapi« izrečeno sramotenje le kvalifikovati po §-u 491 kaz. zak. V vsakdanjem življenju se enaki slučaji čestokrat pripetijo in da se stvar zakonu primerno presodi, opozarjamo sodnike na jako poučljivo razsodbo c. kr. najvišjega in kasacijskega sodišča z dne 12. februvarja 1895 št. 1897 (št. 1145 odločeb v ukazniku just. min.).

g) V kazenski stvari se je dognalo: Hlapec *A.* je prevažal dne 27. julija vsled priprege prtljago diviz. topničarskega polka št. 3 iz mesta *N.* v Ljubljano; na vozu je zaostal — ne ve se kako — ponošen plašč in bela artilerijska jopica, približno vredna 4 for.; te vojaške obleke je *A.* nazaj na svoj dom vzel in potem nekemu gostaču *I.* za 1 gold. prodal. *A.* se je s tem zagovarjal, da je omenjeno obleko pozabil na vozu, na katerem se je v Ljubljano peljalo več vojakov in nekaj sená; omenil je še, da je že v Ljubljani to zapazil takrat, ko je konja v hlev postavil in šel k vozu po seno. Sodnik je hlapca *A.* spoznal krivim prestopka goljufije po §§ 197, 200 in 461 k. z., kupec

I. pa je bil obsojen po smislu §-a 474 k. z. — Na obe strani se je zakon krivo uporabil, ker se iz vseh okolščin razvidi, da lastniki niso erarskih oblek (montur) izgubili (sploh pa je kupovanje ali prilastitev tacega blaga že po specialnih predpisih vsakteremu prepovedano) ter še sploh niso prišli iz posesti. Očividno vsebuje dejanje hlapca *A.* prestopok tatvine, kupca *I.* pa je bilo kaznovati po §-u 477 k. z., nikakor pa ne po §-u 474 kaz. zak.

V drugem slučaju kupil je kovač *A.* za 10 kr. od 12letnega fanta *B.* več oklepkov (Klammer), s kojimi so bile pritrjene ograje na okrajni cesti. *A.* je bil obsojen in kaznovan radi prestopka po §-u 474 k. z.; pravilno bi se ga bilo pa moralo obsoditi v smislu §-a 477 k. z.

h) Sodišče obsodilo je obdolženca *A.* radi tega, ker je streljal v bližini hiš in hlevov, po §-u 459 k. z. in zajedno tudi še radi prestopka po §-u 36 orož. patenta. Kazen se je odmerila po §-u 36 naved. pat., akoravno je glede prestopka po §-u 459 kaz. zak. uporabiti ostrejšo kazn v smislu §-a 453 k. z.; z ozirom na § 267 k. z. bilo je torej kazn odmeriti po §-u 453 kaz. zak.

i) Večinoma se tedaj, kedar se nasproti obtožencem izreče ukor po smislu §-a 419 k. z., čita samo v razpravnih zapisnikih, da se ostro pokarajo, a ne izda se nobena rabsodba. To postopanje je napačno, kajti sodnik je v navedenih slučajih že sodil o dejanju samem, katero je bilo pod obtožbo, in izrekel, da je obtoženec prekršil zakon. Tako je že tudi kazn izrekel; kazn pa je moči izreči le v obliki rabsodbe (§ 260 št. 1—4 k. pr. r.). O tem ni dvomiti, da je tudi »pokaranje« zares kazn, akoravno se v §-u 240 k. z. med kaznimi ne navaja; kajti že marginalna rubrika k §§ 414 in 415 k. z. na to kaže, da je »karanje« kazn, a to se še bolj natančno iz tega razvidi, da je v §-u 415 k. z. govor o kazni, katere tudi omenja § 414 k. z.; v le-tem pa ni najti drugih »kazni« nego »opomine in kvalifikovano pokaranje«.

j) V nekem slučaju je oprostilo sodišče 11letnega cigana *A.* obtožbe radi tatvine z motivacijo, da nasprotje tega, kar obtoženec sam gledé svoje starosti navaja, ni dokazano, marveč da že zunanjo obličje kaže, da še dotičnik 14. leta svoje dobe ni prekoračil in je torej oprostitev v smislu § 259 št. 3 k. pr. r. opravičena. Ti razlogi pa niso utemeljeni; kajti že v žendarmski ovadbi je bilo popisano, da je v zaznamku ciganov najti samo jednega cigana tega imena *A.*, a ta je že 15 let star; potemtakem bila je vsekakor dvomljiva starost ovadenega cigana in sodišče bi bilo moralo starost dognati po poizvedbah (krstnem listu) in ako bi se pokazalo, da je storilec še nedorasel, bilo bi kazenskopravno postopanje ustaviti brez razsodbe in kaznovanje prepustiti političnemu oblastvu.

(Dalje prih.)

O presodnosti normalnega človeka.

Piše dr. I. Robida, ordinarij dež. blaznice na Studencu.

I.

Če tudi je manjše praktične vrednosti razmotrivanje tega v zaglavju označenega predmeta, ni teoretično nezanimivo niti pravniku niti dušeslovcu vprašanje, katero jemljemo za a priori razumljivo premiso, kedar govorimo o presodnosti. In vendar se presodnost normalnega, vsakdanjega, navadnega človeka giblje v kaj širokih mejah, reztezajoča se na eni strani v smeri popolne duševne višine, a na drugi na polje nenormalnosti in blaznosti. Per parenthesin naj omenim, da sta normalnost in blaznost, če morda tudi ne znanstveno ločljiva, praktično pa saj prav različna pojma. Abnormalno je vse, kar je v taki minoriteti nasproti navadnemu, da dobi manjšina znak izjeme. Zato pa je še ni treba imeti za bolezen. Človek, ki ima n. pr. na eni roki bodisi od rojstva ali pozneje izgubljen prst, pač ni normalen; smešno pa bi bilo ta konstanten nedostatek prištevati boleznim. Iz navedenega primera pa je razvidno tudi, da govorimo v ožjem zmislu o abnormalnosti vzlasti tedaj, kadar hočemo označiti malenkosti v oddaljenju od norme, tako da je sicer glavni tipus ohranjen, posebnosti pa mu utisnejo znak in pečat izvanrednega.